

El divendres 13 al matí va tenir lloc el programa intern de les jornades: després de la recepció institucional de l'Alcalde, Salvi Güell, a la Sala Gòtica de l'Ajuntament de Castelló d'Empúries va tenir lloc la reunió ordinària de la Secció Filològica a la mateixa Sala Gòtica i a porta tancada. Tot seguit, els membres de la Secció Filològica i els participants de les jornades van visitar la Casa Fages de Climent de Castelló d'Empúries, en una visita guiada a càrrec de Joan Ferrerós, filòleg i membre de la comissió filològica responsable de l'edició de l'obra de Carles Fages de Climent; de Jordi Canet, comissari de l'Any Fages de Climent 2018; i de Carles Fages Torrents, net i hereu de l'escriptor.

Després de dinar, a les 17 h es va procedir a l'obertura institucional de les Jornades Filològiques a càrrec de l'alcalde i de la presidenta de la Secció Filològica, Maria Teresa Cabré. Tot seguit, va començar la primera de les sessions acadèmiques amb la ponència «La Catalunya dels trobadors: nous enfocaments» a càrrec de Miriam Cabré, professora de la Universitat de Girona; seguida de «Poetes i mecenes de la poesia catalana del segle XIV: una relectura» per Sadurní Martí, professor de la Universitat de Girona; i de «Josep Pla, Carles Fages de Climent i Manuel Brunet: d'Emporion a l'Empordà» a càrrec de Francesc Montero, també professor de la Universitat de Girona. Tot seguit va tenir lloc una interessant taula rodona sota el títol «La construcció literària de l'Empordà», moderada per Mita Casacuberta (professora de la Universitat de Girona), a càrrec dels escriptors Vicenç Pagès Jordà i Adrià Pujol, i a continuació un breu col·loqui a càrrec dels participants i assistents. En finalitzar les sessions del divendres, es va programar a les 20 h una visita guiada a la Basílica de Santa Maria per a tots els membres de la Secció Filològica i per als assistents a les Jornades Filològiques, i tot seguit un concert d'orgue a la Basílica de Santa Maria a càrrec de Pau Riuró, organista de la Basílica, que va interpretar composicions de Joan Baptista Cabanilles, Johann Sebastian Bach, Louis Vierne i Anselmo Viola.

El dissabte 14 d'abril van prosseguir les sessions acadèmiques de les Jornades Filològiques, però abans, a les 10 h del matí es va oferir una visita guiada al Museu d'Història Medieval de la Cúria-Presó, s. XIV, a càrrec de Jordi Canet, director del museu, i també a la Sinagoga jueva medieval del Puig Mercadal de Castelló d'Empúries. A les 11 h es van reprendre les sessions acadèmiques sota el títol «Al cor de la llengua»: en primer lloc, Francesc Feliu, professor de la Universitat de Girona, va parlar de «L'Empordà en l'espai imaginari de la llengua»; Narcís Comadira, poeta, pintor, dramaturg, traductor, periodista i crític literari, oferí la ponència «Llengua meva malalta»; seguidament, el professor de la Universitat de Barcelona i membre de la Secció de Ciències Biològiques de l'IEC, Joan Vallès, va parlar de l'«Etnobotànica i fitonímia: plantes, noms, cultura popular i literatura a l'Alt Empordà», i va exemplificar la seva ponència en els noms de plantes que apareixen en les obres literàries de Maria Àngels Anglada i de Carles Fages de Climent. A continuació Isidor Marí i Josep M. Nadal, ambdós membres de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, van llegir textos de Modest Prats en un sentit i emotiu acte d'homenatge a la figura del filòleg i sacerdot castelloní, qui fou membre numerari de la Secció Filològica de l'IEC entre 2005 i 2014, any de la seva mort. Després d'aquest acte va tenir lloc un breu col·loqui per part dels membres, participants i assistents a les jornades, i finalment va tenir lloc la cloenda institucional de les Jornades Filològiques per part de l'alcalde i de la presidenta de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, que va tancar la sessió i les jornades.

Jordi CANET AVILÉS
Ajuntament de Castelló d'Empúries

Visita al col·legi «Joan Veny i Clar» (Campos [Mallorca], 26 i 27 d'abril de 2018). — El col·legi públic de Campos, amb la nominació de Joan Veny i Clar, va rebre la visita d'aquest els dies 26 i 27 d'abril. Pares i mares i professors havien expressat feia temps aquest desig. El dijous,

26, va pronunciar una conferència per als membres de l'AMIPA sobre el tema «Per què vaig esdevenir lingüista». Presentat pel director del col·legi, Tomeu Font, Veny va al·ludir a diferents aspectes de la seva vida relacionats amb la llengua: la varietat llucmajorera de la seva mare, les cançons populars de la seva mare i la seva padrina Bolena, l'escola de Sor Paulina i el rès del rosari, amb un “nunc et semper” del *Gloria* dit en llatí (i no en mallorquí), origen del peix anomenat *quetsémpet*, la pesca estival a Sa Ràpita, origen d'una ulterior dedicació investigadora a la ictionímia i la terminologia nàutica i la col·laboració en projectes internacionals, el progressiu trencament borbònic amb la tradició lingüística del nostre país que diferenciava la llengua A (castellà), d'actes formals, de la llengua B (català), reservada a la col·loquialitat, situació que Veny va revertir quan, a propòsit de consultes en els arxius, va descobrir que els seus avantpassats, a més de parlar la seva llengua pròpia, el català de Mallorca, també l'escrivien. Aquesta circumstància va orientar el tomb de les seves lectures i la seva dedicació a l'estudi de la pròpia llengua, manifestada en la confecció de petits vocabularis bilingües i arreplega de mots característics: tot això va consolidar-se amb els estudis universitaris a Barcelona, amb l'estímul del seu mestre, Antoni M. Badia Margarit, model científic i humà. Aviat es va integrar en l'equip de l'eminent lingüista barceloní, va obtenir una beca per ampliar estudis de geolingüística i lingüística romànica a la Universitat de Lovaina (un resultat van ser els descendents del llatí *TALENTUM* ‘desig’ en les llengües neollatines) i va esdevenir col·laborador en les tasques docents de Badia en la Universitat de Barcelona. Però, un parèntesi en l'activitat universitària el va portar a Lleida com a catedràtic de Francès, una experiència interessant la de posar-se en contacte amb una altra llengua i una altra cultura, que ens fa més humans, més comprensius. Allà va tenir ocasió de conèixer l'obra dels poetes il·lerdencs i, sobretot, de “descobrir” la importància del *Regiment de preservació de pestilència* (s. XIV), de Jacme d'Agramont, que va valorar des d'un punt de vista lingüístic. Reincorporat a la Universitat de Barcelona, dels graus d'ajudant, adjunt i encarregat de curs, va passar al de catedràtic. En l'exercici de la docència, va valorar la claredat expositiva, el coneixement actualitzat de la matèria, la projecció cordial cap als estudiants, la passió pels temes tractats, la constància en el treball, la modèstia. En la vessant investigadora va esdevenir l'ànima de l'*Atlas Lingüístic del Domini Català*, l'edició del qual arribarà al novè i darrer volum, i va endegar un nou *Petit Atlas Lingüístic del Domini Català (ALDC)*, que presenta els mapes en color i amb comentaris lingüístics; l'atles presenta la distribució geogràfica dels significants (“isoglosses”) corresponents a un concepte (per exemple *porcell*, *godai*, *nodrís*, *gorrí*, *mamelló* = ‘porc jove’), distribuïts en 190 localitats de tot el domini, en transcripció fonètica, en gravació magnetofònica i amb il·lustracions de cultura material quan calgui: una novetat geolingüística rebuda amb entusiasme per la crítica internacional. L'obra, començada a la Universitat de Barcelona, s'ha pogut gestar a l'Institut d'Estudis Catalans al qual va ingressar el 1978; des d'aleshores, ha intervingut en la Comissió de Lexicografia, que estudia l'entrada de nous mots (per exemple, *arbre de pisos* ‘araucària’), ha dirigit el projecte *Estàndard oral Lèxic*, a punt de veure la llum, de cara als mitjans de comunicació, que selecciona del registre col·loquial els elements de cada dialecte que poden figurar en un estàndard restringit (*teresetes* ‘titelles’), quins pertanyen a l'estàndard general (*cercar*) i quins neologismes es poden utilitzar (*xatejar*). També ha iniciat el projecte *Scripta*, recull de textos de cada dialecte (ja s'ha publicat el dels dialectes baleàrics), de registres varis i separats per un marge escàs de temps, recull que permetrà la formació d'una història de la llengua diatòpica, precisant cronològicament els canvis realitzats en cada dialecte.

Veny va resumir els àmbits lingüístics sobre els quals ha treballat. El camp preferit ha estat la dialectologia. La divulgació ve representada per *Els parlars catalans*, que han arribat a una 13a edició, un esforç de síntesi quan no hi havia res semblant. La dimensió geogràfica, com hem vist, s'ha plasmat en l'*ALDC* i també en projectes internacionals, com l'*Atlas Linguistique Roman*, que presenta la diferenciació en tota la Romània, de Lisboa a Chisinau; en l'*Atlante Linguistico Medi-*

terraneo i en el *Léxico de los Marineros Peninsulares*, que recullen els noms de les parts de les embarcacions, dels peixos i dels mol·luscs, en els ports de les costes mediterrànies i de la Península Ibèrica respectivament. En lexicografia històrica ha analitzat els diccionaris de Font, Torra, Lacavalleria, Figuera, Fabra, posant en relleu les influències rebudes. En etimologia, un sementer que Veny ha conreat amb devoció, han perdut la foscor del seu origen mots mallorquins com *lulea* ‘cridòria’, *quetsémpèr* ‘varietat de peix’, *paratjal* ‘classe de figa’, *cetla* ‘tipus d’ànec’; i també, enllaçant amb la cultura popular, *uís* ‘esternut’, *mentides* ‘taques de les ungles’, o, bussejant en la història local, ha desvelat l’origen de la dita *quedar-se amb ses llànties de Campos* ‘quedar desproveït de mitjans’ al·lusiu a la requisada de llànties per a la guerra del francès; d’aquesta tasca inquisitorial d’orígens cal esmentar occitanismes (*nigul*), genovesismes del món del mar (*parat* de l’escar), gal·licismes (*palleta*, cast. *pepita de oro*), italianismes (menorquí *vianda* ‘pasta per sopa’). Aquests aspectes tenen a veure amb la comparació amb altres llengües (l’asturià, el gallec). L’onomàstica, reflex de la tradició i la creativitat de la societat, certifica els nostres orígens com a poble i com a parlants de català: noms de poblacions de Catalunya esdevinguts llinatges (*Reus*, *Blanes*, *Mataró*, *Terrassa*, *Ripoll*), els sants patrons de la parròquia *Sant Julià* i *Sta. Basillissa*, que ho són de diverses parròquies de Catalunya. El contacte de llengües castellà/català ha provocat interferències. La llengua dels nostres escriptors també ha estat objecte d’anàlisi (M. Antònia Salvà, Vidal Alcover, Verdager, Damià Huguet, Màrius Torres). I la incorporació de mots dialectals a la llengua comuna ha estat una línia de treball constant del nostre conferenciant, sempre d’acord amb criteris d’extensió, tradicionalitat, valor expressiu, caràcter denotatiu, suplència d’un estrangerisme, suport literari, bon gust.

El dia 27 Veny va fer una visita al col·legi, amb una breu classe als alumnes de 6è de Primària sobre el tema *Per què parlam català?*, un breu i senzill repàs a la història lingüística de Mallorca: civilització talaiòtica amb una llengua desconeixuda, llatí des del s. III a. C. fins al s. VII quan esdevé romanç, dominació aràbiga (s. IX-XIII) amb una llengua que ha deixat alguns resultats en el lèxic comú (*sínia*, *estormia*) i especialment en l’onomàstica (*Sa Ràpita*, *Mesquida*); al s. XIII té lloc la colonització catalana, amb introducció del català, llengua pròpia de les Balears, amb alguna particularitat degut a la insularitat, als occitans, genovesos, i d’una manera especial, a la influència castellana des del Decret de Nova Planta (1715) i ulteriors conculcacions dels drets lingüístic referits a la justícia, les notaries, els noms del carrers i el registre civil; el règim franquista aplicaria aquestes prohibicions d’una sola tacada fins que la restauració de la democràcia, progressivament, faria recobrar drets perduts. Pel que fa a la llengua, Fabra, a partir de l’any 1912, codificaria la llengua, que Moll adaptaria a la modalitat balear. Veny va acabar amb una recomanació: mantenir i cultivar la llengua pròpia, treballar amb constància, ser fidels al país.

La conferència, seguida amb interès pels alumnes, va provocar preguntes interessants per part seva («si l’home perdés la facultat del llenguatge, què en seria de la humanitat?»); «quan vaig a veure la meva padrina, la tract de *tu* i mon pare em diu que, tractant-se d’una persona gran, no seria millor dir-li de *vós*, com fa ell?», etc.

A la sortida de l’aula, centenars d’alumnes, asseguts al pati fent rotllana, van rebre Joan Veny amb mamballetes, el qual els va adreçar la paraula, excusant-se per no haver pogut fer aquella visita anteriorment, animant-los a parlar i escriure la llengua del país i felicitant-los pels contes que havien escrit, que mostraven una fecunda imaginació i un gran domini de la llengua. Unes fotos i un vídeo deixen per a la història del centre —innovador i fidel als orígens— i per a la memòria del qui ha donat nom al col·legi, com va manifestar, un record emotiu, inesborrable.

Sebastià Covas

Director del Centre d’Escolarització de Persones Adultes Sud (CEPA Sud)